

Over de grens kijken

Biologisch-dynamische landbouw als cultuur van de intuïtie

Albert de Vries

“Toen ik in 1995 omschakelde naar biologische landbouw was Ridderzuring voor mij één van de grootste problemen. Mijn vader had tientallen jaren de Ridderzuring chemisch bestreden en desondanks was ze nog overal. Ze met de hand uitsteken zag ik mezelf niet doen.” Dit vertelt Walter Weidmann, een Zwitserse boer. De mogelijkheid om zich in een regionale werkgroep te verdiepen in het omgaan met de Ridderzuring kwam voor hem op het goede moment.

Op de weiden aan de rand van het bos, waar geëxtensiveerd werd, was geen Ridderzuring meer. Deze vaststelling was aanleiding om te experimenteren met bemesting ook al zou zo'n lage bemesting bedrijfseconomisch niet kunnen. Om verschillende redenen werden die experimenten echter niet consequent uitgevoerd en volgehouden. Het leidde wel tot een intensieve waarneming van de Ridderzuring. Walter stelde bij het uitgraven van een Ridderzuring vast dat om de wortel heen goede aarde was met veel wormen. Dat leidde bij hem tot de vraag: Kan ik de bodem zo ondersteunen dat dit effect overal optreedt? Zijn zoektocht werd ondersteund met de in de werkgroep doorwerkte gezichtspunten. Eén daarvan was de idee om te willen leren van de Ridderzuring, in plaats van hem te willen bestrijden. Dat kan door je in te leven in de plant.

“Los van dit proces was ik al jaren met boeren uit de buurt bezig met het verzorgen van een moerassig natuurgebied.” vertelt Walter verder. “Het maaisel moest jaarlijks afgevoerd worden en niemand wou dat eigenlijk hebben. Het was een mengsel van riet, moerasgrassen, paardenstaart en munt. Ik kreeg toen plotseling het idee om dit maaisel op de maïsakker na de oogst uit te spreiden en onder te werken. Zo kon ik dat wat de Ridderzuring doet, namelijk lucht in de bodem brengen, zelf doen. De maïs kan op ons bedrijf door de hoogte en ligging van de percelen pas laat geoogst worden en dan wordt de grond niet meer droog genoeg. De bodem wordt dan sterk verdicht bij het oogsten. Nu werd het maaisel in de herfst verspreid. Aansluitend werd geploegd. Het zag er na afloop verschrikkelijk uit. Het maaisel was zo lang en taai dat de plantenresten overal boven de grond uitstaken. Dat ergerde me. Maar tegelijkertijd klopte het wel met het idee. In het voorjaar daarop werd er een kunstweide ingezaaid. De akker was onherkenbaar, zo anders dan anders. De grond was los en kruimelig. Normaal moeten we twee keer eggen in het voorjaar voor het zaaien. Nu was één keer genoeg. De kunstweide leverde ook een goede opbrengst op. Sindsdien passen we deze werkwijze ook op de andere akkers toe waar maïs heeft gestaan. De Ridderzuring is niet volledig verdwenen, maar ik raak er niet meer van in paniek. Opvallend is, dat het idee juist in dat jaar komt waarop de maïs op die akker staat waarop geëxperimenteerd wordt.”

Interessant in dit voorbeeld is dat twee los van elkaar staande zaken (het probleem van de Ridderzuring en het probleem van niet weten waarheen het maaisel af te voeren) opeens in iemands verbeelding samen komen. Dat leidt tot een unieke oplossing. Die nieuwe mogelijkheid is voor Walter zeer verrassend; toch heeft hij dit zelf voorbereid.

Eerst is de Ridderzuring een probleem, iets dat bestreden moet worden. Hij kijkt er van buitenaf naar en de Ridderzuring blijft vreemd voor hem, iets waarmee hij geen verbinding kan krijgen. Het is als iets dat aan de overkant van een kloof, van een grens is. Met de werkhypothese, dat onkruid een verstoring in het specifieke

natuurlijke evenwicht van het bedrijf tracht te herstellen, wordt die Ridderzuring opeens interessant. Dan wordt de vraag: 'Kan ik van de Ridderzuring leren hoe hij dat doet? Dan kan ik dat evenwicht misschien zelf herstellen, op mijn manier, en hoeft de Ridderzuring het niet meer op zijn manier te doen!'

Het gaan experimenteren met bemesting is ook een voorbereiding, al komt daar uiteindelijk geen oplossing vandaan. Het experimenteren nodigt uit tot een intensiever waarnemen, tot een verbinding aangaan met het probleem.

Je kijkt dus al op meerdere manieren over een grens heen voordat er van over die grens een oplossing aangereikt wordt.

Dit is een voorbeeld van een intuïtieve werkwijze. Het spannende in intuïtief werken is, dat het moed vraagt om bestaande voorstellingen en gedachten los te laten: het beeld van de akker klopte totaal niet met de voorstelling die Walter van een ideale akker had. Tegelijkertijd vraagt intuïtief werken om je te richten, je met je bewustzijn af te stemmen. Dit afstemmen met je bewustzijn stoelt op imaginatieve, beeldvormende vaardigheden zoals het waarnemen van binnenuit, inlevend in de scheppende, vormende krachten van plant en bodem. Daarnaast stoelt dit afstemmen op inspiratieve, begripsvormende vaardigheden. Je zoekt een antwoord op de vraag 'Wat is Ridderzuring eigenlijk?'.¹ Duidelijk is ook dat het intuïtieve handelen een situationeel handelen is. Deze handeling past bij Walter op zijn boerderij. Anderen kunnen hier inspiratie aan opdoen, maar het is niet zonder meer over te nemen.

De biologisch-dynamische landbouw schept niet alleen voorwaarden voor een vruchtbare aarde, maar ook voor de ontwikkeling van de mens tot een 'geoeffend, gecultiveerd' intuïtief handelende mens. De elementen uit de antroposofische scholingsweg, zoals de oefening van positiviteit, gedachtecontrole, oefening van de wil, helpen daarbij. Interessant is dat het landbouwwerk elementen van de scholingsweg als vanzelf in zich heeft. Het meeleven met groeien, bloeien en sterven versterkt het vermogen om inlevend te weten wat gaat komen, wat wil worden. Het idee bedrijfsindividualiteit schept de voorwaarde voor het situationele handelen. Het werken met kringlopen versterkt het ervaringsleren.

Daarmee is de mogelijkheid gegeven - en ik zie dat als een taak van de Vereniging - deze elementen van de biologisch-dynamische landbouw te cultiveren. Intuïtief handelen kan expliciet en navolgbaar bijdragen aan de ontwikkeling van de landbouw. Door te laten zien hoe zo'n ontwikkeling van vakmanschap, waarbij intuïtie altijd een rol speelt, eruit ziet vervullen we een algemene maatschappelijk behoefte aan inspiratie. Dat een boer 'groene vingers' kan hebben en dus onnavolgbaar intuïtief werkt is niet voldoende. Het gaat er om dit bewust van en aan elkaar te leren. Met deze Winterconferentie willen we een stap in deze richting zetten. We willen het intuïtieve handelen, dat in principe iedereen op momenten doet, opzoeken en daarop reflecteren met behulp van een intuïtieve werkwijze. er ontstaan dan mogelijkheden onze intuïtie te cultiveren.

¹ Voor meer achtergrond zie: Steiner, R. (1920/2002): Voorbij de grenzen van de natuurwetenschap; Vries, A. de (2004): Ervaringsleren cultiveren; www.academievoorervarendleren.nl